

Není žádný rozumný důvod pro to, aby rodiče dětí, které zemřely ještě před porodem, nemohli požádat o vydání svého mrtvě narozeného dítěte za účelem jeho pietního pohřbení dle svého přání. Podle ochránce by právní úprava vydání mrtvě narozeného dítěte, včetně plodu po potratu, za účelem jeho pietního pohřbení měla umožnit.

Veřejný ochránce práv
JUDr. Pavel Varvařovský

V Brně dne 7. června 2013
Sp. zn.: 2645/2013/VOP/MH

Vážená paní magistro,

dne 16. 4. 2013 mi bylo doručeno Vaše podání, kterým se na mě obracíte s žádostí o nápravu nejednoznačné právní úpravy zacházení s dětmi, které zemřely ještě před tím, než se stihly narodit.

Píšete, že v lednu letošního roku Vám při kontrole v 21. týdnu těhotenství lékaři sdělili, že Vaše dítě bohužel nežije. Počítala jste s tím, že Vám bude tělíčko nenarozeného dítěte vydáno a obstaráte mu pohřeb. V nemocnici Vám však bylo sděleno, že na vydání tělíčka svého dítěte nemáte nárok a tělíčko skončí v nemocniční spalovně odpadů.

Uvedené jednání považujete za barbarské, šokující a necitlivé, proto jste se rozhodla věc řešit, kromě toho jste se stala členkou občanského sdružení Dlouhá cesta, které pomáhá rodičům, kteří přišli o své děti. Zjistila jste, že podle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, bylo Vaše dítě potraceným plodem a ve smyslu zákona č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví, nemá Vaše dítě nárok na pohřeb. Nedávno se Vám dostala do rukou dvě rozporuplná stanoviska týkající se zacházení s mrtvě narozenými dětmi z pohledu Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva pro místní rozvoj. Uvedená stanoviska jste mi v příloze svého dopisu zaslala.

Závěrem mě jménem svým i jménem občanského sdružení Dlouhá cesta žádáte o posouzení výše uvedeného legislativního střetu a podporu při změně zákonů reprezentujících moderní evropskou kulturu.

V úvodu své odpovědi Vám musím sdělit, že veřejný ochránce práv byl zřízen pro účely šetření stížností osob na jednání státních úřadů, tzn. správních úřadů, jako jsou finanční úřady, stavební úřady, obecní a krajské úřady při výkonu státní správy (tzv. přenesená působnost) a ministerstva, pokud vystupují jako správní úřad. Vaše podání se týká právní úpravy na úseku zdravotnictví, životního prostředí a pohřbnictví.

Z Vašeho podání a připojených podkladů jsem vyrozuměl, že dle stávající právní úpravy na úseku zdravotnictví a pohřbnictví nemají rodiče právo na vydání mrtvě narozených dětí a potracených plodů za účelem jejich pohřbení. Souhrnně lze říct, že z právních předpisů takové právo výslovně nevyplývá. Současně se odmítáte

smířit s tím, že podle stanoviska Ministerstva pro místní rozvoj¹ je třeba na mrtvě narozené děti nahlížet jako na biologický odpad, který musí nemocnice likvidovat. Ministerstvo pro místní rozvoj Vám současně sdělilo, že dle zákona o pohřebnictví není obec povinna mrtvě narozené děti pohřbívat a nemocnice nemá právní podklad vyžadovat po obecních úřadech v těchto případech pohřbívání.

K tomu je třeba doplnit, že podle vyjádření Ministerstva zdravotnictví² vydaného k žádosti Městského úřadu Slaný se ve smyslu ustanovení § 82 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, rozumí plodem po potratu plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů. Biologickými zbytky potratu se především rozumí placenta a těhotenská sliznice. Ministerstvo zdravotnictví proto vychází z toho, že plod s vyšší vahou než 500 g je mrtvě narozeným dítětem a zachází se s ním jako s každým jiným tělem zemřelého. Toto stanovisko je však v rozporu s vyjádřením Ministerstva pro místní rozvoj, které vychází z toho, že pokud nedošlo k narození živého dítěte, nelze se domáhat jeho pohřbení ve smyslu zákona o pohřebnictví.

Jak jsem zjistil, v odborné literatuře se k výše uvedenému tématu uvádí, že Ministerstvo pro místní rozvoj opakovaně požadovalo v připomínkovém řízení (v letech 2008 – 2011) k návrhu zákona o zdravotních službách, aby zdravotnické zařízení ze zákona umožnilo pozůstalým rodičům nebo jimi pověřené pohřební službě vydat mrtvě narozené dítě a plod po potratu k pohřbení. Z dohody náměstků příslušných ministerstev v rámci vypořádání zásadních připomínek k návrhu zákona o zdravotních službách ze dne 11. 9. 2009 vyplývalo, že na základě žádosti pacientky, která potratila, nebo otce potraceného plodu, lze plod po potratu nebo plod po potratu a ostatní biologické zbytky potratu, nelze-li z těchto zbytků plod po potratu oddělit, vydat k pohřbení.³ Návrh tohoto ustanovení, navzdory zmíněným mezirezortním dohodám, nakonec předkladatelem nebyl schválen. Na vydání mrtvorozeného dítěte k pohřbení není proto právní nárok.⁴

Po zvážení Vašich argumentů, jakož i stanovisek obou dotčených ministerstev, bych se přikláněl k tomu, aby právní úprava s právem rodičů na vydání mrtvě narozených dětí, včetně plodů po potratu, za účelem jejich pohřbení počítala. Osobně nevidím žádný rozumný důvod pro to, aby rodiče dětí, které zemřely ještě před porodem, nemohli požádat o vydání svého mrtvě narozeného dítěte za účelem jeho pietního pohřbení dle svého přání. Pokud zákon o pohřebnictví vychází z principu zajištění pietního a důstojného zacházení s lidskými pozůstatky a ostatky, není žádný důvod takovou pietní ochranu odepřít mrtvě narozeným dětem.

Pokud jde o návrh změny či doplnění stávající právní úpravy, která s vydáním mrtvě narozených dětí jejich rodičům za účelem jejich pohřbení výslovně nepočítá, konstatuji, že podle ustanovení § 22 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, disponuji oprávněním doporučit vydání,

¹ Č. j.: MMR-11555/2013-52 ze dne 3. 4. 2013.

² Č. j.: 11124/2013 ze dne 26. 3. 2013.

³ Viz zápis z jednání náměstků ministra pro místní rozvoj a ministra zdravotnictví v rámci vypořádání zásadních připomínek k návrhu zákona o zdravotních a specifických službách, Praha 11. 9. 2008.

⁴ Viz Kotrlý, T., Pohřebnictví. Právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků, 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2013, str. 130-131.

změnu nebo zrušení právního nebo vnitřního předpisu (úřadu, jehož působnosti se týká, a jde-li o nařízení nebo usnesení vlády nebo zákon, vládě). K aplikaci citovaného zákonného ustanovení však přistupuji zásadně na základě zkušeností a zjištění vyplývajících z vlastních šetření, při nichž vyjdou najevo vážné nedostatky v právní úpravě, např. rozpor mezi právními předpisy.

Mohu Vás nicméně ujistit, že legislativní procesy v oblasti právních předpisů, jež se týkají mé působnosti, průběžně sleduji, a pokud k tomu na základě svých poznatků shledám důvod, uplatňuji k navrhovaným právním předpisům své připomínky. Zdravotnictví je jednou z důležitých právních oblastí mé působnosti a případným změnám právní úpravy v této oblasti věnuji svou pozornost.

Závěrem Vám sděluji, že jsem se rozhodl na výše popsany právní a etický problém týkající se pohřbívání mrtvě narozených dětí upozornit ministra pro místní rozvoj a ministra zdravotnictví.

Děkuji Vám za důvěru, s níž jste se na mě obrátila, a zůstávám s pozdravem

JUDr. Pavel V a r v a ř o v s k ý v. r.
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Na vědomí

Vážený pan

Ing. Kamil Jankovský

ministr

Ministerstvo pro místní rozvoj

Staroměstské nám. 6

110 15 Praha 1

Vážený pan

Doc. MUDr. Leoš Heger, CSc.

ministr

Ministerstvo zdravotnictví

Palackého nám. 4

128 01 Praha 2

Údolní 39
602 00 Brno

tel: (+420) 542 542 888, fax: (+420) 542 542 112